

زندگی پس از مرگ

خطبه اول

الحمد لله الذي خلق الموت والحياة ليبلوكم أيكم أحسن عملا والصلاة والسلام علي أفضل الخلق ومعلم الحق الذي علمنا أننا لم نخلق هملا وعلي آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان حيث اتخذوا الدنيا عبر الموت إلي الجنة سفنا.

وبعد:

برادران وخواهران مسلمان!

شما و خویشان را به تقوی و ترس حقیقی از الله سفارش می کنم و زیرا که تقوی سبب نجات و بهترین توشه در دنیا و آخرت است روزی که انسان تنهای تنهاست و هیچکس و هیچ چیز جز عمل به دردش نمی خورد چنانکه الله متعال می فرماید: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

﴿الشعراء: ٨٨ - ٨٩﴾

«روزی که مال و فرزند نفعی نمی رساند مگر کسی که با قلب سالم به پیشگاه الله بیاید». همچنین الله متعال می فرماید: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ الْكُفْرِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَتَعٌ الْعُرُورِ ﴿١٨٥﴾ ﴿آل عمران: ١٨٥﴾ «هر نفسی چشیده مرگ است و جز این نیست که در روز قیامت پاداش تان به شما کامل داده خواهد شد و پس هر کس که از آتش [جهنم] دور داشته و به بهشت در آورده شود و بی شک رستگار شده است. و زندگانی دنیا جز مایه فریب نیست».

این است حقیقت مرگ و بعد از مرگ و مرگی که بزودی هر کس از ما آنرا خواهد چشید و غنی و تنگدست و سالم و مریض و کوچک و بزرگ و رئیس و مرئوس و هیچ کسی از مرگ نجات نخواهد یافت و گرچه به دور ترین نقطه و یا عالی ترین قله و یا عمیق ترین دره فرار کند و الله متعال و می فرماید: ﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ ﴿٧٨﴾ ﴿النساء: ٧٨﴾.

«هر جای که باشید مرگ به سراغ شما خواهد آمد اگر چه در قصر های شامخ و محکم باشید».

مرگ با اینکه پدیده ای کاملا مشخص و آثارش نمایان است یکی از پیچیده ترین اسراری بشمار می رود که عقول دانشمندان و پژوهشگران را به حیرت واداشته و آنان را گیج کرده است. جوان سالم و تندرست و وقهرمان تنومندی را که در میدان پهلوانی می کند می بینید در یک لحظه به پیکری بی جان مبدل شده است و جسمی که هیچ حرکتی ندارد و آن جوانی رفت و آن قوت و نیرو و متلاشی گردید و حواس از کار افتاد و گوش و چشم و بویائی معطل شد و زبان گنگ شد و چه بسا او یک عالم و دانشمند و ادیب شیرین سخن و پزشک ماهر و مخترع چیره دست باشد اما اگر عمر تمام شود و اجل بسر رسد هیچ کسی نمی تواند جلو مرگ را بگیرد و الله حکیم و توانا می فرماید: ﴿إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَعْجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿٤١﴾ ﴿یونس: ٤٩﴾ «هر گاه اجل شان فرا رسد نه یک لحظه عقب خواهد رفت و نه جلو».

دل غافل بکن توبه که مرگ اندر کمین داری مشو از حال خود غافل که جای زیر زمین داری

سوار بر مرکب چوبی اگر قصر زرین داری اگر شاهی اگر درویش اگر ملک جهان داری حضرت عون بن عبد الله بن عتبه بن مسعود رحمه الله بالای منبر می رفت و می فرمود: «چقدر زیادند کسانی که روز را آغاز کرده اند اما به پایان نمی رسانند و منتظر فرادیند اما در نمی یابند و اگر مرگ و فرا رسیدنش را تصور کنید همه آروزها و غرورها برایتان تلخ خواهد شد».

انسان در حالی که کاملاً تندرست است و از سلامتی و عافیت لذت می برد و مشغول بازی و تفریح و سرگرمی است و با غرور و خود خواهی گردنش را بلند می گیرد و دستور صادر می کند ناگهان بیماری مرگ همچون شیر درنده ای که بر شکارش حمله آور می شود هجوم می آورد و جسمش را نحیف و صدایش را ضعیف و واستخوانها و مفاصلش را سست می کند و توان و نیرویش را از بین می برد و پس از اینکه به ناچار از این دنیا کوچ می کند نامه اعمالش را درهم می پیچد.

چقدر نزدیک است مرگ! هر روز به ما نزدیک و ما به او نزدیک تر می شویم و بین ما و او هیچ فاصله ای جز فرا رسیدن مهلت نیست و پس ما جزو مردگان هستیم و این عمر در حقیقت مانند گلی است که اول شکوفا و سپس پژمرده و پری می شود و یا چراغی که اول روشن و سپس خاموش می گردد و یا ستاره ای که اول می درخشد و سپس خاکستر می شود اما انسان مغرور و غافل و ناسپاس گویا از حقیقت تلخ فرار می کند:.

الله متعال می فرماید: ﴿أَوْلَمْ يَرَ الْإِنْسَانَ إِذَا خَلَقْتَهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ، قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ (یس: ۷۷ - ۷۹)

«آیا انسان ندیده است که ما او را از نطفه ای آفریده ایم و پس او ستیزه جویی آشکار شده است. و برای ما مثلی زد و آفرینش خود را فراموش کرد و گفت: «چه کسی (این) استخوانها را (دوباره) زنده می کند در حالی که پوسیده است؟!»

آری برادران گرامی! آن صحنه های حقیقی که بخشی از زندگی واقعی من و شماست را در جلو خود ترسیم کنیم و اندکی بیندیشیم هنگامی که الله متعال در قیامت خطاب به انسانهای سرکش بفرماید:

﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرْدَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُم مَّا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾﴾ (الأنعام: ۹۴)

«همانا شما یکه (و تنها) به سوی ما آمدید و همان گونه که روز اول شما را آفریدیم و آنچه را به شما بخشیده بودیم و پشت سرتان رها کردید و شفیعیانی را که شریک در (امور) خود می پنداشتید با شما نمی بینیم و مسلماً (پیوند و روابط) میان شما بریده شده است و آنچه را (خدایان و حامیان خود) می پنداشتید و از شما دور و گم شده اند».

شکی نیست که این هدایت و توفیق از سوی الله متعال است: ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ، وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبَكَآ وَصُمَّآ مَا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ كَمَا خَبَتْ زِدْنَهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾﴾ (الاسراء: ۹۷)

«و هر کسی را که الله هدایت کند و پس او هدایت یافته ی (واقعی) است و و هر کسی را که گمراه سازد؛ پس جز الله (سر پرستان و) دوستانی برای او نخواهی یافت و روزه قیامت آنان را بر چهره هایشان و ناینوا و گنگ و کر محشور می کنیم و جایگاهشان جهنم است و هر گاه (آتش آن) فرو نشیند و بر آنان شعله ای (سوزان) می افزاییم».

آن روز دیگر روز ایمان و عمل نیست روز نتیجه گیری است: ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْنَاكَ لِيُرَوْا أَعْمَلَهُمْ﴾ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾ ﴿الزلزلة: ٦-٨﴾

«در آن روز مردم پراکنده (از موقف حساب) باز می گردند و تا اعمالشان به آنها نشان داده شود. پس هر کس به اندازه ذره ای کار نیک انجام داده باشد (پاداش) آن را می بیند. و هر کس به اندازه ذره ای کار بد کرده باشد و (کیفر) آن را می بیند.

روزی که اعمال نامه هر کس سخن خواهد گفت و پرونده هر کس آماده به او تقدیم خواهد شد: ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ ﴿٤٩﴾ ﴿الكهف: ٤٩﴾

«و کتاب (نامه ی اعمال) در آنجا گذارده می شود و پس گنهکاران را می بینی که از آنچه در آن است ترسانند و می گویند: «ای وای بر ما و این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی را فرو نگذاشته؛ مگر اینکه آن را به شمار آورده است؟!» و آنچه را انجام داده اند؛ حاضر یابند و پروردگارت به هیچ کس ستم نمی کند».

سعادت و رستگاری هر کس مرهون تلاش و کوشش خود او خواهد بود:

﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِمِثْقَلِ ذَرَّةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿٧﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ٧﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿٨﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ٨﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿٩﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ٩﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١٠﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ١٠﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١١﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ١١﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١٢﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ١٢﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١٣﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ١٣﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١٤﴾ ﴿سُورَةُ الْحَاقَّةِ: ١٤﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَسَنَةٍ مِّنْ حَسَنَةٍ فَجَاءَ بِحَسَابٍ كَبِيرٍ﴾ ﴿١٥﴾ ﴿الانشقاق: ٧-١٥﴾

«پس اما کسی که نامه (اعمالش) به دست راستش داده شود و بزودی به حسابی آسان و محاسبه می شود. و شاد و مسرور به سوی خانواده اش باز می گردد. و اما کسی که نامه (اعمالش) از پشت سرش به او داده شود پس بزودی (مرگ و) نابودی را می طلبند. و به (آتش) جهنم شعله ور در آید. بی گمان او در (دنیا) میان خانواده خود شادمان بود. به راستی او گمان می کرد هرگز باز نخواهد گشت. آری و همانا پروردگارش (نسبت) به او بینا بود».

هر کس در این جهان ذره ای عمل نیک یا بد کرده باشد همه را خواهد دید و در حسابرسی او هیچ ظلم و اشتباهی صورت نخواهد گرفت:

﴿وَنُضِعُ الْمُوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ﴾ ﴿٤٧﴾ ﴿الانبیاء: ٤٧﴾

«و (ما) در روز قیامت ترازوهای عدل را می نهیم و پس به هیچ کس و هیچ ستمی نمی شود

و واگر (عملی) به مقدار سنگینی یک دانه ی خردل باشد و آن را (به حساب) می آوریم و حسابرسی ما کافی است».

به امید آنکه الله متعال من و شما را جزو رستگاران واقعی بگرداند.
بارک الله لی ولکم ولسائر المسلمین والحمد لله رب العالمین.

خطبه دوم

الحمد لله الذي جعل الموت جسرا للوصول الى الحياة الحقيقية والصلاة والسلام على أشرف من علمنا الموت وأن نستعد للتذمذم من النعم السرمدية وعلى آله وصحبه ومن تبعهم الى الموت وبوابة السعادة.

ای مسلمانان و دوستداران الله متعال! ای کسانی که عاقل و هوشمند هستید و سود و زیان خود را در این جهان تشخیص می دهید خوشا به سعادت شما.

الله را شکر و سپاس بگوئید که به شما توفیق داد راه راست و صراط مستقیم را بشناسید و برای آخرت که زندگی حقیقی هر کس از آنجا شروع می شود توشه جمع کنید.
از الله بترسید و چنانکه باید تقوا پیشه کنید و در همه حال پنهان و آشکار او را در نظر داشته باشید.

بندگان الله! از حضرت معاذ بن جبل رضی الله عنه - روایت است که فرمود: رسول الله ص فرمودند: «مَنْ كَانَ آخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ». «کسی که آخرین کلامش لا اله الا الله باشد داخل بهشت می گردد». (روایت از ابو داود است).

و در مسند احمد آمده است: «وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ» «بهشت بر او واجب می گردد».
از حدیث فهمیده می شود که حاضر شدن بر بالین مریضی که در حال احتضار و استقبال مرگ بسر می برد مستحب است تا کلمه لا اله الا الله را بیادش آورند و مأنوسش گردانند و همچنین علماء مستحب می دانند که در هنگام مردن از اعمال نیک او یاد شود تا اینکه به پروردگارش حسن ظن پیدا کند و از حضرت جابر - رضی الله عنه - روایت است که پیامبر الله ص فرمودند: «لَا يَمُوتَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ» «هیچ کسی از شما نمیرد مگر اینکه به الله - عزوجل - حسن ظن داشت باشد». (روایت از مسلم است).

ابن مسعود - رضی الله عنه - می فرماید: «لَيْسَ لِلْمُؤْمِنِ رَاحَةٌ دُونَ لِقَاءِ اللَّهِ» «مؤمن جز به لقاء الله آرام نمی گیرد».

آری برادران مسلمان! کسی نیست که از حساب آنروز در امان باشد همه باید پاداش اعمال خوب و بد خود را ببینیم پس همه باید از عذاب آخرت بترسیم:

﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ سَفَوْا فِي النَّارِ لَمْ يَهَازِفُوا وَشَهِيقٌ ﴿١٠٦﴾ خَلِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٠٧﴾ ﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فِي الْجَنَّةِ خَلِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ ﴿١٠٨﴾ ﴿هود: ١٠٦ - ١٠٨﴾

«اما کسانی که بدبخت شدند و پس در آتش (دوزخ) اند و برای آنها در آن ناله و فریاد (= دم و بازدم) است. در آن جاودانه خواهند ماند و تا آسمانها وزمین (باقی) است و مگر آنچه

پروردگارت بخواهد و بی گمان پروردگارت آنچه را که بخواهد؛ انجام دهد و اما کسانی که خوشبخت (و سعادت‌مند) شدند و پس جاودانه در بهشت خواهند ماند و تا آسمانها وزمین (باقی) است. مگر آنچه پروردگارت بخواهد و عطایی است قطع نشدنی».

مسیر سعادت‌مندان و مسیر شکست خوردگان واقعی مسابقه بزرگ زندگی در این جهان را نیز ملاحظه کنید: الله همه ما را جزو رستگاران واقعی بگرداند:

﴿ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَىٰ الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِمَا كَفَرْتُمْ سِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ رَبِّكُمْ ۖ فادخلوها خالدين ﴿٧٢﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَّهُ. وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَبَوْا مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧١-٧٢﴾ الزمر: (٧١ - ٧٢)

«و کسانی که کافر شدند گروه گروه به سوی جهنم رانده می شوند و تا وقتی به (کنار) آن (= دوزخ) رسند درهایش گشوده شود و ونگهبانانش به آنان گویند: آیا پیامبرانی از میان خودتان به سوی شما نیامدند که آیات پروردگارتان را برای شما بخوانند و شما را از دیدار امروزتان هشدار دهند؟!» گویند: «آری و ولیکن فرمان عذاب (الهی) بر کافران محقق شده است». گفته شود: «از درهای جهنم وارد شوید و جاودانه در آن بمانید و پس چه بد است و جایگاه متکبران». «و کسانی که از پروردگارشان ترسیده اند و گروه گروه به بهشت برده می شوند و تا وقتی به (کنار) آن رسند و درهایش گشوده شود و ونگهبانانش به آنان گویند: سلام بر شما پاکیزه بوده اید (خوش باشید) پس به جاودانه به آن (= بهشت) وارد شوید». و (بهشتی ها) گویند: «حمد و ستایش مخصوص پروردگاری است که وعده اش در حق ما راست بود و سرزمین (بهشت) را به ارث به ما داد و که از بهشت هر جا که بخواهیم منزل می گیریم و پس چه نیکو است پاداش عمل کنندگان».

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾ ﴾ (الأحزاب: ٥٦)

«اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد . اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد .» اللهم صل على محمد وأزواجه وذريته كما صليت على آل إبراهيم وبارك على محمد وأزواجه وذريته كما باركت على آل إبراهيم إنك حميد مجيد .»

عباد الله! إن الله يأمر بالعدل والإحسان وإيتاء ذي القربى و وينهى عن الفحشاء والمنكر والبغى و يعظكم لعلكم تذكرون.